

2005. gada ziņojums

Kopsavilkums

Pasta adrese: rue Wiertz, 60 — B-1047 Brussels
Birojs: rue Montoyer, 63, Brussels, Belgium
E-pasts: edps@edps.eu.int — **Interneta vietne:** www.edps.eu.int
Tālrunis: (32-2) 283 19 00 — **Fakss** (32-2) 283 19 50

2005. gada ziņojums Kopsavilkums ¹

Ievads

Šis ir kopsavilkums otrajam gada ziņojumam, ko izstrādājis Eiropas Datu aizsardzības uzraugs (EDAU) – neatkarīga iestāde, kas izveidota, lai nodrošinātu to, ka Eiropas Kopienas iestādes un struktūras ievēro pienākumus attiecībā uz personas datu aizsardzības pamattiesībām.

Kamēr 2004. gads bija pirmais darbības gads, kura laikā burtiski tika izveidota jauna iestāde (tostarp atrastas piemērotas biroja telpas un sākts pirmais personāla komplektēšanas posms), tikmēr otrais gada pārskats attiecas uz konsolidācijas gadu. Trīs galvenās EDAU funkcijas, kas noteiktas Regulā (EK) Nr. 45/2001 ², proti, kontrole, konsultāciju sniegšana un sadarbība, precizēja sīkāk, un tās guva plašu attiecīgo personu atzinību. Tika izveidots preses dienests un ieguldīts darbs ārējo sakaru izstrādē. Iestāde mazliet paplašinājās: pieņēma jaunus darbiniekus un pirmie praktikanti sniedza pagaidu atbalstu.

Ir svarīgi uzsvērt, ka **arvien vairāk ES politikas jomu ir atkarīgas no personas datu likumīgas apstrādes**. Mūsdienu modernajā sabiedrībā daudzas valsts un privātā sektora darbības rada personas datus vai izmanto šādus datus kā ievadāmus datus. Tas, protams, attiecas arī uz Eiropas iestādēm un struktūrām, veicot administratīvas vai politikas izstrādes funkcijas, kā arī īstenojot politikas programmas. **Efektīva personas datu aizsardzība – Eiropas Savienības politikas pamatvērtība – būtu jāuzskata par nosacījumu šīs politikas sekmīgai īstenošanai**. EDAU turpinās darboties šajā vispārējā garā un pretī gaida pozitīvu reakciju.

Kontrole

EDAU kontroles uzdevumi ir uzraudzīt un nodrošināt, ka Kopienas iestādes un struktūras, apstrādājot personas datus, darbojas saskaņā ar spēkā esošām juridiskām garantijām. No šāda viedokļa EDAU papildina darbu, ko veic attiecīgu valstu datu aizsardzības iestādes, kuras kontrolē datu apstrādi attiecīgās dalībvalstīs. Galvenie 2005. gadā gūtie panākumi sakarā ar datu aizsardzības kultūras uzlabošanu iestādēs un struktūrās bija:

Pirmkārt, centieni tika vēršti uz to, lai plašāk izvērstu iestāžu un struktūru **datu aizsardzības inspektoru** (DAI) tīklu. Šo inspektoru uzdevums ir neatkarīgi nodrošināt Regulas 45/2001 iekšēju piemērošanu. 2005. gada novembrī ir izdots nostājas dokuments par viņu uzdevumiem, nodrošinot efektīvu regulas ievērošanu. Dokumentu nosūtīja ES administrācijas augstākajai vadībai un tajā uzsvērts, ka DAI ir EDAU stratēģiski partneri. Viena no svarīgākajiem norādījumiem ir tas, ka visām struktūrām, tiecoties ievērot datu aizsardzības pienākumus, ir vitāli svarīgi iecelt amatā DAI. Otrais svarīgs norādījums ir tas, ka ir pienācīgāk jāinformē DAI par personas datu apstrādi, kas notiek viņu iestādē vai struktūrā, un ka viņiem jāziņo EDAU par tām apstrādes operācijām, kas rada konkrētus apdraudējumus attiecīgajiem cilvēkiem un tādēļ ir iepriekš jāpārbauda.

¹ 2005. gada ziņojuma tekstu un visus atsaucies dokumentus pilnībā var lejupielādēt mūsu interneta vietnē - www.edps.eu.int. Drukātus eksemplārus var arī pasūtīt no sekretariāta: edps@edps.eu.int.

² OV L 8, 12.1.2001., 1. lpp.

Otrkārt, piešķir ievērojamus līdzekļus, lai **iepriekš pārbaudītu** apstrādes operācijas, kas varētu radīt konkrētus apdraudējumus. Lai arī šo uzdevumu izstrādāja, lai risinātu jautājumus sakarā ar jaunām apstrādes operācijām, pirms tās sākas, vairums pārbaudītu līdz šim ir bijušas *'ex post'*, jo daudzas no pastāvošajām sistēmām sāka darboties pirms EDAU sāka darbību vai pirms regula stājās spēkā.

2005. gadā nāca klajā ar 34 atzinumiem par iepriekšējās pārbaudes lietām, no kurām 30 bija par pastāvošām dažādu iestāžu un struktūru sistēmām. Citas lietas bija konsultācijas par vajadzību pēc iepriekšējās pārbaudes vai lietas, kurās iepriekšēju pārbaudi neatzina par vajadzīgu, bet par kurām tomēr bija iemesli dot komentārus. EDAU ir noteicis vairākus prioritārus tematus kā pamatnostādnes iepriekšējām pārbaudēm, proti, slimības vēstures, personāla novērtējumi, disciplināras procedūras, sociālie dienesti un datorizēta pārraudzība. 2005. gada beigās sagatavošanā bija 29 paziņojumi, un daudz vairāk ir gaidāmi tuvākajā nākotnē. Iestādes un struktūras ir mudinātas iesniegt paziņojumus par iepriekšējām pārbaudēm vēlākais līdz 2007. gada pavasarim.

Treškārt, EDAU pagājušajā gadā saņēma apmēram 28 **sūdzības**, lai arī tikai 5 no tām atzina par pieņemamām un sīkāk izskatīja. Būtībā lielais vairums saņemto sūdzību neietilpst EDAU kompetencē. Šādos gadījumos sūdzības iesniedzēju vispārēji informē un, ja iespējams, viņam iesaka piemērotāku alternatīvu. Attiecībā uz to sūdzību izskatīšanu, kas ietilpst EDAU kompetencē, EDAU ir sazinājies ar Eiropas ombudu, lai tuvākajā nākotnē izpētītu, kāda sadarbība ir iespējama.

Ceturtkārt, ir pieliktas lielas pūles, izstrādājot atsauces dokumentu par divu pamattiesību – dokumentu **publiskas pieejamības** un **datu aizsardzības** – attiecībā ES iestādēs un struktūrās. Ir sācies darbs pie cita dokumenta – par **elektronisku sakaru** izmantošanu –, un to publicēs līdz 2006. gada vidum.

Visbeidzot, ir sagatavotas vairākas darbības attiecībā uz kopīgu **Eurodac** (pirkstu nospiedumu sistēma, ko izmanto patvēruma procedūrās visā ES) kontroli. EDAU ir centrālās vienības kontroles iestāde, savukārt attiecīgu valstu datu aizsardzības iestādes ir atbildīgas par **Eurodac** izmantošanas kontroli attiecīgajās dalībvalstīs. EDAU kopumā ir apmierināts ar pārbaudes pirmajā posmā atklātiem faktiem

Konsultāciju sniegšana

EDAU konsultāciju sniegšanas uzdevumi ietver padomu došanu Kopienas iestādēm un struktūrām visos jautājumos, kas saistīti ar personas datu aizsardzību, un jo īpaši par ierosinātiem tiesību aktiem, kam varētu būt ietekme uz datu aizsardzību.

Politika ir noteikta **dokumentā par konsultāciju sniegšanas uzdevumiem**, ar kuru nākts klajā 2005. gada martā. Tajā uzsvērts, ka konsultāciju sniegšanas uzdevums attiecas uz plašu jautājumu klāstu, ko vēlāk apstiprināja Tiesa. Politikas dokumentā arī izklāstīta pieeja, kurā risināti būtiski jautājumi par tiesību aktu priekšlikumiem, kam ir ietekme uz datu aizsardzību, kā arī nosaka procesuālos uzdevumus dažādos tiesību aktu izstrādes procesa posmos. Dokuments ir guvis lielu atzinību, un Eiropas Komisija lietderīgi izmanto EDAU, lai paustu neoficiālas piebildes par priekšlikuma projektu, pirms to iesniedz oficiālai apspriešanai. Visus oficiālos atzinumus publicē un visbiežāk tos iesniedz attiecīgai komitejai Eiropas Parlamentā un/vai kompetentai Padomes darba grupai, un to virzību regulāri pārtrauga visā tiesību aktu izstrādes procesa laikā.

EDAU 2005. gadā nāca klajā ar sešiem oficiāliem **atzinumiem**, kas skaidri atspoguļo attiecīgos tematus Komisijas, Parlamenta un Padomes politikas programmā. Būtiskākie bija par:

- personas datu apmaiņu ES "trešajā pīlārā" (policijas un tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās);
- liela mēroga informācijas sistēmu, tādu kā Vīzu informācijas sistēma (VIS) un otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II), izveidi; un
- ārkārtīgi strīdīgo tematu – obligāto elektroniskās saziņas datu uzglabāšanu, lai tiem varētu piekļūt tiesībaizsardzības iestādes.

EDAU arī dod padomus par **administratīviem pasākumiem**, konkrētāk, par iestāžu un struktūru uzdevumu veikšanu datu aizsardzības jomā. Tādējādi radīta svarīga iespēja labāk strukturēt ietekmēt ietekmi uz datu aizsardzības politikas īstenošanu. Padomus deva par īpašajiem īstenošanas noteikumiem, kas īpaši attiecas uz DAI uzdevumiem.

EDAU arī pirmo reizi izmantoja iespēju **iestāties Tiesas izskatītās lietās**, kurās izvirzīti būtiski jautājumi no datu aizsardzības viedokļa. Lietas attiecās uz lidsabiedrības pasažieru PNR datu nosūtīšanu uz Amerikas Savienotajām Valstīm, un EDAU iestājās par labu Parlamenta secinājumiem, ar ko mēģina anulēt saistītos Komisijas un Padomes lēmumus.

Sadarbība

EDAU sadarbības uzdevumi ietver sadarbību ar valsts kontroles iestādēm un kontroles struktūrām ES "trešajā pīlārā", lai uzlabotu konsekvenci personas datu aizsardzībā.

Ļoti būtiska platforma sadarbībai ar valsts kontroles iestādēm ir **29. panta darba grupa**, kas izveidota ar Direktīvu 95/46/EK, lai dotu padomus Komisijai un izstrādātu saskaņotu datu aizsardzības politiku, un kurā EDAU ir pilntiesīgs loceklis. Par vairākiem svarīgiem tiesību aktu priekšlikumiem EDAU un darba grupa ir nākuši klajā ar atsevišķiem atzinumiem. Šajos gadījumos EDAU ir saņēmis plašu atbalstu no kolēģiem attiecīgās valstīs, kā arī papildu piebildes, kas varētu sekmēt labāku datu aizsardzību.

Sadarbība ar **kontroles struktūrām "trešajā pīlārā"** (t.i., Šengenas, muitas, Eiropola un *Eurojust* kontroles struktūrām, kurās parasti ir valsts kontroles iestāžu pārstāvji) galvenokārt ir koncentrējusies uz kopēju nostāju gatavošanu, lai plašāk izvērstu ļoti vajadzīgo datu aizsardzības sistēmu ES trešajā pīlārā. Pārrunas ir notikušas arī par jaunu kontroles sistēmu attiecībā uz SIS II, kas balstīsies uz ciešu attiecīgu valstu kontroles iestāžu un EDAU sadarbību.

EDAU ir aktīvi sadarbojies datu aizsardzības inspektoru **Eiropas un starptautiskā mēroga konferencēs** un ir vadījis vairākas sesijas.

2005. gada septembrī EDAU, sadarbojoties ar Eiropas Padomi un ESAO, vadīja semināru par datu aizsardzību **starptautiskās organizācijās**. Starptautiskajām organizācijām, lai arī tās nereti ir atbrīvotas no valsts likumu, tostarp datu aizsardzības likumu, ievērošanas, tomēr būtu jāievēro vispārēji datu aizsardzības principi, jo arī tās daudzos gadījumos apstrādā konfidencialus datus.

Ārēji sakari

2005. gadā īpašu uzmanību veltīja **tādas informācijas stratēģijas** izstrādei, ar ko attiecīgi atbalstītu EDAU stratēģiskos uzdevumus. Informētības palielināšana par datu aizsardzību kopumā un konkrētāk par EDAU uzdevumiem un darbībām ir būtisks priekšnosacījums efektīvai kontrolei, konsultāciju sniegšanai un sadarbībai. Informācijas stratēģijā ir nodalītas mērķgrupas attiecībā uz dažādiem uzdevumiem:

- Kontrole: datu subjekti, jo īpaši ES personāls (indivīdi, kas datus apstrādā) un DAI un kontrolētāji – par apstrādes sistēmām atbildīgie.

- Konsultāciju sniegšana: Eiropas likumdevējas iestādes; Komisija, Parlaments un Padome, pievēršot īpašu uzmanību konkrētiem ģenerāldirektorātiem, komitejām un darba grupām.
- Sadarbība: 29. panta darba grupa un citi būtiski sadarbības forumi, tādi kā apvienotās uzraudzības iestādes trešajā pilārā un Eiropas un Starptautiskās datu aizsardzības konferences.

EDAU ir devis ieguldījumu arī **informācijas un saziņas līdzekļu** uzlabojumā. Vispārēju informācijas kampaņu visās ES iestādēs un struktūrās un visās dalībvalstīs papildināja 2005. gadā, izveidojot preses dienestu, periodisku biļetenu, izstrādājot jaunu logogrammu un iestādes stilu, un drīz to papildinās, izveidojot jaunu interneta vietni, kas būs vissvarīgākais EDAU saziņas rīks.

Resursi

Budžeta institūcijas nodrošināja **budžeta līdzekļus** organizācijas konsolidācijai un ierobežotai izaugsmei, ņemot vērā vajadzību risināt steidzamus vairumā iestāžu un struktūru veicamus datu aizsardzības kontroles un konsultāciju sniegšanas uzdevumus. Lielu uzmanību pievērša **cilvēkresursu** attīstībai un tika gūti lieli panākumi gan vispārējā personāla komplektēšanas jomā, gan īpašās praktikantu un valstu ekspertu norīkošanas programmās.

Šajā sakarā ir grūti pārspīlēt nozīmi, kāda ir **administratīvajam nolīgumam**, ko noslēdza 2004. gadā ar Komisiju, Parlamentu un Padomi un kas ir ļāvis EDAU vajadzības gadījumā izmantot ārēju atbalstu un ieguldīt visvairāk līdzekļu primārās darbībās. Tādēļ ir būtiski svarīgi pagarināt šā nolīguma termiņu pēc pirmajiem trīs gadiem.

Izredzes

Komisija popularizē Eiropas Informācijas sabiedrību, kas balstīta uz jauninājumiem, jaunradi un integrāciju. Šī sabiedrība balstīsies uz trīs galvenajām **tehnoloģijas tendencēm**: gandrīz neierobežots joslas platums, bezgalīgas datu uzglabāšanas spējas un bezvada tīkla pieslēgumi, kam, protams, būs ietekme uz datu aizsardzību. Datu aizsardzībai būs jānotiek jaunos apstākļos: izvēršīsies jaunas apstrādes formas, piemēram, tīkla pakalpojumi un izzudīs ierastie tehniskie šķēršļi (jaudas ierobežojumi, ierobežots datu pārraides attālums, izolēti dati utt.). To labi rāda aizvien lielāks **RFID** marķieru skaits un apjomīgā sakaru tīklu attīstība, kam ir liela ietekme:

- visi marķētie objekti kļūst par personas datu vācējiem;
- "gudri" objekti, ko nēsā personas, vienmēr ir "klāt" un "aktīvi";
- milzīgu apjomu uzglabātu datu nepārtraukti papildina ar jauniem datiem.

Jaunas un topošas tehnoloģijas, kam būs ietekme uz datu aizsardzību, ietver:

- **RFID**: daudzsološa un izaicinoša tehnoloģija, kas būs galvenais elements tā sauktās datorizētās vidēs (*ambient intelligence environments*).
- **Datorizētās vides**: to izstrādē būtu jāievēro privātās dzīves un datu aizsardzības prasības, lai atļautu to apguvi un lai to tādējādi pieņemtu plašas lietotāju grupas.
- **Identitātes pārvaldes sistēmas**: (daļēji uz biometriju balstīts) galvenais elements topošajos e-pārvaldes dienestos, kas prasīs pienācīgus standartus.
- **Biometrijas izmantošana**: būtu jānosaka kopējas prasības, ņemot vērā, cik biometrijas dati ir konfidenciali.

Var pieminēt arī vairākus jaunus **pavērsienus politikā un tiesību aktos**, piemēram, koncentrēšanos uz darbībām policijas un tiesu iestāžu sadarbības jomā, kā arī vispārējo tendenci palielināt datu apmaiņu starp ES dalībvalstu tiesībaizsardzības iestādēm. Vēl viena tendence ir saistīta ar tiesībaizsardzības aģentūru izmeklēšanas pilnvaru paplašināšanu (bieži iesaistot Eiropolu), piešķirot tām piekļuvi datubāzēm, kas sākotnēji nav veidotas tiesībaizsardzības

nolūkiem. Tas apstiprina to, ka ir vēlams vispārējs tiesisks regulējums personas datu aizsardzībai trešajā pīlārā, neatkarīgi no tā, vai apstiprinās priekšlikumu par pieejamības principu, kā minēts EDAU atzinumā par personas datu aizsardzību trešajā pīlārā.

2005. gada beigās Komisija sāka elektroniskās saziņas un pakalpojumu tiesiskās sistēmas pārskatīšanas procesu, tostarp Direktīvas 2002/58 pārskatīšanu, ko uzmanīgi pārraudzīs EDAU.

Ir skaidrs, ka EDAU kā tiesiskā konsultanta darba kārtību galvenokārt nosaka Komisijas darba programma. Ir ļoti iespējami, ka vidējā termiņā un ilgtermiņā galvenā uzmanība būs vērsta uz:

- "pārticības" tēmu, saistībā ar ko EDAU sekos turpmākām Eiropas Informācijas sabiedrības izveides ierosmēm.
- "drošības" tēmai, saistībā ar ko EDAU sekos pavērsieniem attiecībā uz tehnoloģiju attīstību, tādu kā biometrija un arvien lielākais spiediens uz sabiedriskiem un privātiem datubāzu kontrolieriem, lai atļautu piekļuvi tiesībaizsardzības nolūkos. Šajā sakarā Komisija kā galveno ierosmi iesniedza policijas spēku piekļuvi datubāzēm ārējo robežu kontrolei.

Mērķi 2006. gadam

Nemot vērā minēto, EDAU prioritātes 2006. gadam ir:

- Atbalsts DAI tīklam, tostarp divpusēji novērtējumi par panākumiem saistībā ar paziņojumiem, ar mērķi panākt pastāvošo operāciju paziņojumu pabeigšanu, vēlākais, līdz 2007. gada pavasarim.
- Turpināt iepriekšējās pārbaudes, pabeidzot tās, kas attiecas uz pastāvošām tematisko prioritāšu apstrādes operācijām.
- E-uzraudzība un informācijas plūsmas dati: izdot pamatnostādnes par personas datu apstrādi saistībā ar elektroniskās saziņas tīklu izmantošanu.
- Personāla personas lietas: izdot pamatnostādnes par saturu un uzglabāšanas laikposmiem.
- Pārsūtīšana uz trešām valstīm: izdot pamatnostādnes par personas datu pārsūtīšanu uz trešām valstīm, starptautiskām organizācijām un Eiropas iestādēm, kas neietilpst Regulas 45/2001 un Direktīvas 95/46/EK darbības jomā.
- Eurodac veikta kontrole: Eurodac centrālās datubāzes padziļināta drošības revīzija.
- Konsultāciju sniegšana par tiesību aktu priekšlikumiem: konsolidēt un turpināt attīstīt EDAU lomu un izdot atzinumus par dažādām tēmām.
- Iestāšanās Tiesas lietās: apsvērt iestāšanos lietās, kas rada datu aizsardzības jautājumus.
- Interneta vietnes otrā versija: tiks atklāta 2006. gada vidū.
- Resursu izvēršana: tieksies pagarināt spēkā esošo ar Komisiju, Parlamentu un Padomi noslēgto administratīvo nolīgumu, pienācīgi palielināt pieejamo biroju telpu, lai apmierinātu esošās vajadzības un sagatavotos gaidāmajam personāla pieaugumam.